

Regjeringskvartalet

- åpent og inviterende
eller lukket og
ekskluderende?

Estensen, Martinuzzi og Skåland

ELVEBAKKEN VIDEREGÅENDE SKOLE 2018

Bakgrunn

22. juli som historisk hendelse er dypt forankret i den norske befolkningen, og størsteparten av den nålevende generasjonen nordmenn har et forhold til den 22. juli 2011.

Ved en for mange så både personlig og politisk betent hendelse, har det i vårt arbeid med oppgaven vært viktig å behandle emnet med respekt av hensyn til de berørte partene. For å forhindre at denne får et potensielt sett sensasjonalistisk eller spekulativt perspektiv, er det viktig for oss å tilkjennegi vårt motiv for hvorfor vi ønsket å belyse dette temaet. Diskursen om åpenhet versus sikkerhet står i høysetet i vår moderne verden, med nye former for terrorisme å bekjempe. Som unge osloborgere er vi interessert i å studere hvilke vurderinger som inngår i planleggingen av fremtidens robuste storby, og det fremstår slik sett naturlig å velge Oslo som objekt.

Problemstillingen vi begynte forskningsarbeidet med, var hvorvidt Oslo i kjølvannet av 22. juli var blitt en tryggere by. Denne favnet svært bredt. På bakgrunn av den omfattende diskursen vedrørende oppføringen av det nye regjeringskvartalet, valgte vi å heller rette fokus på hvorvidt kvartalet fra et estetisk perspektiv, med sikkerhet som underordnet punkt, gjenspeiler holdningene til mer åpenhet og demokrati som bredte seg i samfunnet kort tid etter hendelsene. Har denne diskursen endret karakter i media siden? Beveger vi oss mer i retning av et lukket samfunn? Regjeringskvartalet er relevant å trekke frem i en problematisering av disse spørsmålene da utformingen vil skape presedens for byromsutforming og sikkerhetstenkning i hovedstaden, i tillegg til at det er et symboltungt bygg for det norske demokratiet.

Vi ønsker å rette en stor takk til faglærer Knut Erik Aarvold for god veiledning, konstruktiv sparring og raust utlån av relevant litteratur underveis i prosessen.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	4
1.5 Oppgavens videre gang	4
2.0 Problemstilling	4
3.0 Hypotese	5
4.0 Metodevalg og gjennomføring	5
4.1 Metodevalg	5
4.2 Metodenes begrensninger	5
4.2.1 Idéanalyse	5
4.2.2 Diskursanalyse	6
4.3 Datainnsamling	6
4.4 Informasjonsomfang	6
5.0 Resultater og analyser av mediebidrag	7
5.1 Sikkerhet kontra åpenhet i media	7
5.1.1 Empirisk grunnlag	7
5.2 Før terrorangrepet	7
5.3 Diskurs om sikkerhet og byutvikling under etablering	7
5.4 Meningsinnhold i diskursen	8
5.5 Har Stoltenberg hatt en påvirkning?.....	10
6.0 Vinnerforslaget "Adapt"	10
7.0 Åpenhet, sikkerhet og sted etter 22. juli	11
8.0 Sikkerhetsteoretisk diskusjon i et vestlig perspektiv.....	11
9.0 Resultat og analyse av estetisk utforming	13
9.1 Bygningenes estetiske, arkitektoniske og kunstneriske verdi	15
9.2 Den nye planens mulige påvirkning	16
9.3 Vakker, verdig, vennlig og varig	16
10.0 Begrepsdefinisjon	17
11.0 Resultat og analyse av planlagte sikkerhetstiltak	17
11.1 Omlokalisering	17
11.2 Prinsippplanen	18
11.2.1 Grunnsikring og inspirasjonskilder	18
11.3 Ønske om samlokalisering	19
11.4 Materialvalg	19
11.5 Integrert sikringsdesign	20
11.6 Diskusjon	21
12.0 Konklusjon	21
13.0 Bibliografi	23

1.0 Innledning

Angrepene den 22. juli rystet en hel nasjon. Mange var kort tid etter eksplosjonen i regjeringskvartalet raske med å feilaktig konkludere med at islamistiske ekstremister stod bak. En fryktet at Norge, grunnet vårt utenrikspolitiske engasjement, var blitt et terrormål på linje med USA og England. Da det viste seg å være en etnisk norsk nordmann som hadde begått de grufulle handlingene, ble det nasjonale traumet om mulig enda større. Folk fryktet nye angrep og hva det ville bety for fremtiden. Forhenværende statsminister Jens Stoltenberg tok kort tid etter hendelsene til orde for “mer åpenhet og mer demokrati” (VoxPublica, 2011). Sitatet er blitt stående som et av grunnpilarene etter 22. juli og vant anerkjennelse og respekt på internasjonalt nivå. Stoltenberg fastsatte på mange vis diskursen i tiden etterpå, og fungerte som en samlende figur og representant for noen av de mest fundamentale verdiene i vårt samfunn: Det åpne byrommet, fri livsutfoldelse og gjensidig respekt og toleranse.

Gjennom vår forskning ser vi hvordan myndighetene stiller seg til Stoltenbergs oppfordring ved byggingen av det nye regjeringskvartalet. Dette gjelder ikke bare rent estetisk, herunder hvilket narrativ som tenkes som det rådende for komplekset, men også hvilke sikkerhetstiltak og utbedringer som er gjort for å trygge en av våre viktigste demokratiske institusjoner. Gjennom forskningen ser vi at sikkerhetsperspektivet spiller en større rolle i planleggingen av det nye regjeringskvartalet enn Stoltenberg tok til orde for.

1.5 Oppgavens videre gang

Vi skal først ta for oss oppgavens problemstilling og hypotese, før går over på metodevalg og metodebegrensninger. Deretter følger en kort redegjørelse for datainnsamlingen. Etter dette vil analyse og resultatfremleggelse av mediernes bidrag til sikkerhets- og åpenhetsdiskursen følge. Videre følger diskusjon rundt internasjonalt etablert sikkerhetsteori og analyse og resultatfremleggelse av den planlagte estetiske profilen for regjeringskvartalet. Før konklusjonen blir det analyse og presentasjon av funn knyttet til planlagte sikkerhetstiltak for området.

2.0 Problemstilling

Terrorhandlingene den 22. juli 2011 preget Norge sterkt. Vår problemstilling er hvorvidt Stoltenbergs utsagn om mer åpenhet og demokrati gjenspeiles i samfunnsdiskursen og den estetiske profilen i vinnerforslaget til et nytt regjeringskvartal.

3.0 Hypotese

Etter 22. juli har meningsinnholdet i den offentlige diskursen gradvis forflyttet seg fra et fokus på åpenhet og demokrati til sikkerhet og militarisering. Dette gjenspeiles i mediedekningen av regjeringsskvartalet og planleggingen av dets estetiske profil.

4.0 Metodevalg og gjennomføring

4.1 Metodevalg

For å forsøke å besvare problemstillingen har vi i hovedsak benyttet oss av diskursanalyse. Diskursanalysen har sitt utspring i den franske filosofen Michel Foucaults tanke om de store samfunnsdiskusjonene på 60-tallet, hvor utspill regnes for legitime etter hvilken grad de oppfyller historiske, sosiale eller kulturelle konvensjoner (Grue, 2017).

Vitenskapsteoretikeren Thomas Kunn utviklet forståelsen av slektskapet mellom diskurs og begrepet paradigme, og lanserte teorien om at vitenskapelig gruppetenkning innenfor en gitt epoke medfører at alle fellesskap utvikler et felles sett ideer medlemmene tilordner seg. Der «(...) paradigmet viser til noe som har hegemonisk status, lar en diskurs seg alltid bestride (Bratberg, 2017, s.35).» Diskurser er med på å legge premisser for menneskelig virkelighetsforståelse.

Vi har også benyttet oss noe av idéanalyse, men denne bygger i vårt tilfelle som sådan ikke på empiri, jf. idealtyper slik Bratberg trekker frem (ibid, 2017, s.83), men en mer hermeneutisk tilnærming. Vi har funnet dette perspektivet viktig, da vi som unge osloborgere skal være med på å forme morgendagens samfunn, og vår generasjons synspunkter har betydning for hvilket byrom vi får i fremtiden.

4.2 Metodenes begrensninger

Både ideanalysen og diskursanalysen har begrensninger og svakheter. I hvilken grad er nok avhengig av forskningsdesign og hva man er ute etter å finne. Under kommer vi inn på dette.

4.2.1 Idéanalyse

Slik Kristin Fredriksen skriver i sin masteroppgave *Hva slags Norge – en idéanalyse av to regjeringserklæringer* (Fredriksen, 2008), vil tilfredsstillende grad av reliabilitet være tett knyttet opp mot forskerens nøyaktighet og hvorvidt en bedriver samvittighetsfull databehandling. Ved en hermeneutisk fremgangsmåte, er utfordringen å finne relevant teori

som understøtter personlige oppfatninger, med det til hensikt å unngå å fremsette påstander som mislykkes i å oppfylle forskningsstandens kriterier til reliabilitet og validitet.

4.2.2 Diskursanalyse

Utfordringen ved diskursanalytisk tilnærming til en problemstilling er at for stor grad av selektivitet i datamaterialet kan bidra til å gi et skjevt bilde av partsinteresser og deres synspunkter, herunder gangen i det offentlige ordskiftet i sin helhet. Dette vil være uheldig i en oppgave hvor sensitivt materiale berøres, da dette kan medvirke til at det trekkes forhastede konklusjoner, med den konsekvens at enkelte parter vil kunne føle seg feilaktig fremstilt eller ille berørt. Det er i all forskning, slik Fredriksen påpeker, essensielt at forskeren arbeider samvittighetsfullt med datamaterialet og utviser aktsomhet i så måte (ibid, 2008). For ordens skyld vil vi påpeke at det har vært nødvendig å foreta et utvalg for å operere innen de rammer som er fastsatt. Vi har tilstrebet etter beste evne å sikre tilstrekkelig bredde i materialet. Samtidig ønsker vi å bemerke at vi har benyttet oss av flere ikke-normative kilder som avisoppslag. Det er ved diskursanalyse alltid en fare for at en velger ut materiale som underbygger egen hypotese, fremfor å presentere saken i et helhetsperspektiv. Ved å være dette bevisst har vi søkt å ikke låse oss til en konkret meningskilde, men fremstille de faktiske forholdene.

4.3 Datainnsamling

Tidlig i prosjektarbeidet stod det klart for oss at vi ikke ønsket å lene oss på enkeltintervjuer med tilfeldige intervjuobjekter, men heller se det større bildet ved hjelp av etablert teori og litteratur i form av offentlige utredninger. Vi har også benyttet oss av utsnitt fra mediedekningen som omhandler kvartalet og byggeprosessen. Fremgangsmåten bunnet i at vi anså spørsmålet for såpass komplekst at vanlige samfunnsborgere trolig ikke ville ha tilstrekkelig innsikt i estetisk tenkning og sikkerhetsteori til å konkludere rundt dette. Intervjuer av denne typen ville derfor vært lite hensiktsmessig og tidkrevende.

4.4 Informasjonsomfang

Hva gjelder informasjonsomfanget til oppgaven (når en ser bort fra litteratur), har vi benyttet oss av fire nettavisartikler, tre nettavisinnlegg, to vanlige avisartikler, tre organisasjonsnettsider, én prinsipplan og to masteroppgaver. I et tidsperspektiv favner disse fra 2008 til 2018.

5.0 Resultater og analyser av mediebidrag

5.1 Sikkerhet kontra åpenhet i media

5.1.1 Empirisk grunnlag

Empirien i denne delen av oppgaven er i hovedsak innhentet fra riksdekkende media. Grunnen til at vi har valgt å inkludere deres fremstilling av saken er at de på generell basis bidrar til å gjenspeile, og sette ord på, folks tanker og følelser. Media er folkets talerør. Gjennom mediens ulike formater får mannen på gata, så vel som ulike eksperter, anledning til å fremme sitt synspunkt og betraktninger om regjeringskvartalet som sted. Dette medvirker til en reell, offentlig diskusjon hvor de ansvarlige instansene får innspill til hva de bør tenke på når et nytt regjeringskvartal skal ta form. Folket er på papiret sikret medbestemmelses- og tilsvarsrett.

5.2 Før terrorangrepet

Før terrorangrepet var alle de nødvendige instansene (aktuelle departementer, Statsbygg og Riksantikvaren) enig om en endelig verneplan som ble lagt fram 27. Juni 2011. Det ble konkludert med at Regjeringsparken, Y-blokka, Høyblokka, Gamle Regjeringsbygning og Møllergata 19 var verneverdige bygninger, med hjemmel i kulturminneloven (Lamark, s.54, 2016). Etter terrorangrepet ble verneplanen stilt i bero. Terroren endret syn og forståelse av stedet, og en ny vurdering måtte dermed tas. I denne omgang var det naturlig at folket i ytterligere grad tok del i debatten, og resultatene ble antageligvis farget av deres visjoner og meninger. Samtidig har vi en hypotese om at folkets meninger ble farget av Stoltenbergs oppfordring om «mer demokrati» og «mer åpenhet», men at sikkerhetsperspektivet har blitt viktigere og at dette gjenspeiles i debatten i media.

5.3 Diskurs om sikkerhet og byutvikling under etablering

I kjølvannet av 22. juli oppstod det nokså raskt en debatt i media angående Regjeringskvartalets fremtid. En diskurs ble viet mye plass i media omhandlet hvordan en skulle kombinere sikkerhet og byutvikling når en skulle ta fatt på gjenoppbyggingsprosessen. Debatten blir preget av at krav om et høyt sikkerhetsnivå i området og begrenset tilgang til Regjeringens arbeidssted står i motsetning til ønsket om å åpne byrom, kollektivtransport og fremkommelighet. Nøkkelord i diskursen er ord som: "åpen/åpenhet", "sikkerhet", "demokrati", "trygghet", "lukket" og "stengt".

I dagene like etter terrorhendelsen var nyhetsbildet preget av uoversiktlig, og mer følelsespregede diskurser enn man er vant til. Regjeringskvartalet ble fremstilt som et kaotisk og farlig sted. Et eksempel på uvissheten som preget diskursen på dette tidspunktet er titlene på to artikler/notiser som sto på trykk i Aftenposten og Klassekampen: «Vurderer å rive Høyblokken» (Redaksjonen Aftenposten, 2011) og «Uviss status for Regjeringskvartalet» (NTB, 2011).

5.4 Meningsinnhold i diskursen

Etter hvert som en fikk selve terroraksjonen litt på avstand og det største sjokket hadde lagt seg endret innholdet i diskursen seg. Medias fokus flyttet seg litt vekk fra regjeringskvartalet som terroråsted. I løpet av høsten ble meningsinnholdet tydeligere og tok større plass i nyhetsdekningen.

Omtrent tre måneder etter terroren publiserte aftenposten et innlegg på sine nettsider med overskrift «Stengt uten diskusjon» (Espedal, 2011). Forfatteren av innlegget, Jan T. Espedal, kritiserer de som var ansvarlig for avgjørelsen om en midlertidig stengning av Akersgata for at avgjørelsen ble tatt uten en offentlig diskusjon. Espedal gjør rede for viktigheten av åpenhet, han skriver blant annet at «Et åpent og tilgjengelig sentrum er en spesiell kvalitet ved Oslo som storby.» og skriver også at om man sperrer for mange gater «blir resultatet raskt et sentrum der det er umulig å ta seg frem». Innlegget til Espedal gjenspeiler helt tydelig de verdiene Stoltenberg tok til orde for sin tale. Han referer også til disse verdiene i innlegget, når han skriver «Vi skal møte terroren med mer åpenhet og mer demokrati, har vært mantraet etter 22. juli.»

Innlegget til Espedal er ikke et innlegg som kun er preget av et subjektivt ønske om åpenhet. Kommentaren han har skrevet er relativt nyansert og gir et godt innblikk i hva denne diskursen handler om, og hvorfor debatten er komplisert. Espedal oppfordrer ikke blindt til at åpenhet skal prioriteres foran sikkerhet, han understreker også at sikkerhet er viktig. Han gir en presentasjon av politidirektoratet og de som har ansvar for sikkerhet sine synspunkter. Han skriver også at det «Det er naturlig med oppvask rundt sikkerhet etter 22. juli. I ettertid er det lett å si at Grubbegata utenfor Statsministerens kontor burde ha vært sperret for lengst. Kanskje er det også fornuftig å sperre andre gater.». Dette sitatet er representativt for et sterkt sikkerhetsfokus i diskursen.

Agnes Moxnes, kulturkommentator i NRK er en representant for de som mener åpenhet bør stå i sentrum når en skal gjenoppbygge. Dette fremkommer i kronikken «Demokrati eller sikkerhet» (Moxnes, 2015).

Moxnes mener at byggeprosjektets suksess bestemmes «om hensynet til politikere og byråkrater skjer på bekostning av et levende og inviterende byliv. Altså om regjeringskvartalet i realiteten kommer til å fremstå som et tomt og kjølig festningsområde.» Retorikken og ordene vi finner i Moxnes kronikk er typisk for «åpenhetsdelen» av diskursen. Ord som "åpen" og "livlig" går igjen, disse står i kontrast til ord som "stengt" og "lukket", som brukes i negativ forstand for å kaste lys på de negative sidene ved en overdreven sikkerhetsmentalitet. Det er interessant å merke seg at Moxnes både tar i bruk ulike versjoner av ordet "åpen" og ordet "demokrati". Disse ordene kan knyttes direkte opp mot Stoltenbergs tale og Moxnes sitt innlegg er med å underbygge at hans uttalelser har påvirket samfunnsdiskursen.

Selv om en finner flerfoldige innlegg og artikler som tar for seg ønsket om «mer åpenhet» og utvikling av byrommet er det også stort fokus på sikkerhet i diskursen. En artikkel VG publiserte på sine nettsider i 2012, med overskrift Innenriks: «Sikkerhet viktigst for departementenes ansatte» (VG, 2012) er et eksempel på en artikkel som kan ha bidratt til å flytte fokuset over mot sikkerhet i diskursen. I artikkelen kommer det frem at ansatte i departementene mener at sikkerhet er «klart viktigst» når et nytt regjeringskvartal skal ta form. Det pekes på «trygghetsfølelse» blant de ansatte. Det faktum at flere av de ansatte ble direkte berørt av terroraksjonen er med på å gi denne artikkelen større gjennomslagskraft. Det å holde innbyggerne sine trygge blir sett på som en viktig statlig oppgave, og det er få som ønsker at mennesker som allerede har vært rammet av en terroraksjon skal føle seg utrygge. Fokuset på trygghetsfølelse er gjennomgående i diskursen. Da daværende kommunalminister Jan Tore Sanner i 2015 skrev et innlegg på Aftenpostens nettsider kalt «Regjeringskvartalet: Hvordan skaper vi åpent og levende bymiljø, samtidig som sikkerheten ivaretas», vektla han viktigheten av «trygge og gode arbeidsplasser». (Sanner, 2015)

Sanner gikk i det nevnte innlegget noe imot strømmen. Han gir uttrykk for at det ikke trenger å være noen motsetning mellom sikkerhet og byutvikling, slik som for eksempel Moxnes virker å mene om man ser på tittelen på innlegget hennes («demokrati eller sikkerhet»). Han er tydelig på at det er viktig at en klarer å ha flere ting i bakhodet i byggeprosessen.

Sanner snakker om «trygge og gode arbeidsplasser», men også om «byrom og åpenheten». Han skriver at «åpenheten må kombineres med nødvendig sikkerhet». Innlegget er i likhet med Espedals og Moxnes sine et eksempel på at verdiene Stoltenberg snakket kjært om i sin tale gjenspeiles i samfunnsdiskursen. Tankene han presenterer om en kombinasjon av et sikkerhetsfokus og åpenhetsfokus ligger for øvrig tett opp mot Stoltenbergs sitat. Fokuset på byutvikling er en manifestasjon av «mer åpenhet» og «mer demokrati», mens sikkerhetsfokuset kan knyttes opp mot utsagnet om «aldri mer naivitet».

5.5 Har Stoltenberg hatt en påvirkning?

Som vi har sett er denne diskursen er til dels preget av sprikende meninger og blir av noen beskrevet som en diskursiv kamp mellom åpenhet og byutvikling og sikkerhet (Lamark, s.62, 2015). Det kommer relativt tydelig frem at Stoltenbergs uttalelser har vært med å prege samfunnsdiskursen gjennom meningsytringene som fremmer viktigheten av å tenke på byutvikling og åpenhet i byggesaken. Samtidig ser en også et sterkt fokus på sikkerhet i diskursen, og dette knyttes opp mot behovet for trygghet i samfunnet. Det optimale virker for de fleste å være at en klarer å kombinere sikkerhet og byutvikling, helt i tråd med Stoltenbergs sitat, men hvor gjennomførbart det er virker til å komme an på hvem du spør. Om man ser på diskursen som helhet vil vi si at hypotesen vår bare var delvis riktig. Det er riktig at Stoltenberg har hatt en påvirkning på debatten, men denne påvirkningen har vært mer sentral i debatten enn vi trodde i vår hypotese. Det vil ikke medføre riktighet å si at sikkerhetsperspektivet er mer fremtredende i media.

6.0 Vinnerforslaget *Adapt*

Da det sto klart at byggene i regjeringskvartalet ikke skulle gjenoppbygges i opprinnelig form, var samfunnsdebatten hard rundt hvem som skulle forme nybyggene og hvordan arkitektene skulle kunne nærme seg oppgaven. Kommunal- og moderniseringsdepartementet ga Statsbygg i oppdrag å planlegge det nye regjeringskvartalet. Prosjektet fram til nå har vært omstridt og nyansert, og debattene mange. I mai 2014 vedtok regjeringen «Konsept øst» som hovedkonsept for det fremtidige regjeringskvartalet.

Byggene skulle få plass mellom Akersgata og Møllergata, og romme alle departementer med unntak av Forsvarsdepartementet. Byggene S-blokken, Y-blokken og R4 skulle rives. Statsbygg utlyste i juni 2016 en plan- og designkonkurranse for det framtidige utseendet til kvartalet. Innen mai 2017 hadde syv grupperinger blitt plukket ut og levert sine forslag.

Etter lange forhandlinger ble løsningsforslaget «Adapt», som Team Urbis sto bak, kåret til vinner av konkurransen, og de ble dermed de fremtidige arkitektene av det nye regjeringskvartalet. Bildet under er konsepttegningen til vinnerforslaget (se figur 1) (statsbygg.no, 15.04.18).

Figur 1 - Adapt - vinnerforslag til nytt regjeringskvartal
Statsbygg, 2016

7.0 Åpenhet, sikkerhet og sted etter 22 juli

Slik analysen av diskursen rundt åpenhet og sikkerhet etter 22. juli i media viser, volder regjeringskvartalet som sted politikerne problemer og utfordringer. Det mest fremtredende spørsmålet er knyttet til avveiningen av hvorvidt en skal vektlegge en estetikk fundert på et demokratisk uttrykk, eller en isolasjonspreget og muligens fremmedgjørende sikkerhetspolitikk. I den påfølgende diskusjonen skal vi se at de demokratiske åbenhetsprinsippene ser ut til å vike for trygghetshensyn, men at det er en problemstilling departementene og sikkerhetsmyndighetene er seg selv bevisst.

8.0 Sikkerhetsteoretisk diskusjon i et vestlig perspektiv

Stephen Graham skriver i sin bok *Cities Under Siege: The New Military Urbanism* (2010), at den nye, militære doktrinen ved asymmetrisk krigføring medfører at selv de prosaiske, hverdagslige stedene og byrommene er i ferd med å bli den moderne slagmarken i våre egne hjemland, så vel som ute i verden (Jensen m.fl. , 2017, s. 11, ref. Graham, 2010).

Asymmetrisk krigføring er betegnelsen på et svært ulikt styrkeforhold mellom to parter i en krig, og dette kan bunne i differanser i militær kapasitet eller metodikk (Sexton, 2016). Selv om det prinsipielt sett ofte er én betydelig sterkere part i konflikten, kan denne slite med å forsvare seg grunnet overraskende angrep eller uventede strategier fra motstanderen (Buanes, 2014).

Her kommer det “problematisk” ved Stoltenbergs uttalelse inn i bildet. Er det mulig å ivareta et åpent samfunn i kampen mot en tilnærmet usynlig fiende? Den amerikanske arkitekten og urbanisten Michael Sorkin satte i boken *Indefensible Space* ord på problemområdene knyttet til beredskap og terrorfrykt, som en underordnet komponent i diskursen om åpenhet versus sikkerhet:

If every space is susceptible to attack and every person a potential attacker, then the only recourse is to watch everyone and fortify everyplace. If every communication is potentially a fragment of conspiracy, then all must be recorded. (Jensen m.fl., 2017, s.11, ref. Sorkin, 2008).

Det er unektelig noe orwellsk over Sorkins beskrivelse av det nesten dogmatiske sikkerhetsfokus hos myndighetene og den økende militariseringen av vestlige byer etter blant andre terrorangrepene i New York (2001), Madrid (2004), Paris (2015) og Brussel (2016), men han skisserer samtidig en politikk og beredskapsideologi som ikke ligger fjernt fra virkeligheten. Han legger til, med utgangspunkt i egen gatevandring i 2008, at det med “(...) troops at the subway entrance, barricades around buildings, cameras staring from lampposts (...) (ibid, 2017)”, i stadig større grad føles som det utkjemper en tapende kamp for friheten. Med utgangspunkt i Graham og Sorkins dystre nedtegnelser av den sikkerhetspolitiske diskursen internasjonalt, er det interessant og betimelig å stille spørsmål om hvorvidt det eksisterer en ”norsk”, alternativt ”vestlig”, sikkerhetsmentalitet, knyttet til Stoltenbergs utsagn.

Stoltenberg vektla viktigheten av en fungerende, demokratisk rettsstat i møte med terrorisme. Dette har blitt stående som et ideal i kjølvannet av 22. juli, både sikkerhetspolitisk, så vel som i samfunnsspørsmål i det offentlige ordskiftet ellers. Selv om dette kan virke som ønsketenkning i en tid hvor terrorangrep utgjør en stor del av nyhetsbildet, peker enkelte strømninger mot at det er betydelig sannhetsgehalt i, og oppfølgingsvilje rundt, Stoltenbergs utsagn. Jeløya-plattformen slår fast at det ikke vil være generell bevæpning av norsk politi i inneværende regjeringsperiode (2017-2021), men derimot såkalt punktbevæpning, midlertidig bevæpning av politiet etter behov. Dette gjelder blant annet for Gardermoen Lufthavn (Døvik og Vignæs, 2018).

Relatert til diskursen vedrørende åpenhet eller sikkerhet i regjeringskvartalet, er det verdt å nevne at Arkitekthøgskolen i Bergen, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og PST inngikk et oppsiktsvekkende faglig samarbeid i forbindelse med publikasjonen av boken *The City Between Freedom and Security* i 2017.

Det er imidlertid viktig å understreke at PST og NSM her kun hadde en rådgivende rolle, og at de forespurte et alternativt, rent arkitektonisk blikk på utfordringer knyttet til sikkerhet og trygghet i byrommet, fundert på estetisk gjennomtenkte, diskrete løsninger. I boken er det vedlagt ti utkast til regjeringskvartaler, hvor en har differensiert etter ønsket grad av åpenhet. Utkastene grenser fra det strengt totalitære, til det inviterende og integrerte. Dette kan leses som et motsvar mot det særlig amerikanske "sikkerhetsteateret", og begrensningene det innebærer (Jensen m.fl., 2017, s.11). Forespørselen var delvis resultat av en direkte oppfølging av kommisjonsarbeider etter 22. juli, og en ser således tegn til endringsvilje og fremsynthet blant organene. At disse var interessert i høgskolens syn på diskursene vedrørende "security by design", og "crime prevention through environmental design" ("CPTED", som britene vektlegger i betydelig omfang (Kommunal- og moderniseringsdepartementet m.fl., 2014, s.10)), kan tyde på at de er sin egen rolle i de offentlige diskursene sterkt bevisst.

9.0 Resultat og analyse av estetisk utforming

Det følelsesmessige aspektet ved byggedebatten synes å være mer gjeldende rundt regjeringskvartalet enn i andre større og statlige prosjekter. Likevel er de politiske avgjørelsene om bygningene tatt på bakgrunn av faktorer som arbeidsmiljø, kostnader og sikkerhet. Fordi regjeringskvartalet og hendelsene 22. juli er et sårt område i norsk historie og offentlig debatt, har avgjørelsene blitt møtt med omfattende kritikk fra aktører som vektlegger andre aspekter ved bygningene. Områdeutforming og stedsfølelsen som følger med, blir spesielt viktig når en vond hendelse har inntruffet der. Diskusjonene rundt regjeringskvartalets fremtidige utseende kan forstås som uttrykk av at vi har tilegnet stedet, og bygningene som enkeltelementer, betraktelig mer betydning. Bakgrunnen for Stoltenbergs utsagn er at 22. juli-hendelsen kunne rokke ved norsk demokrati. I denne diskursen ønsker vi å dykke ned i hvordan regjeringskvartalets framtoning har endret betydning etter 22. juli, og senere i hvor stor grad sikkerhetsperspektivet vinner over åpenheten Stoltenberg fremmet i regjeringskvartalets nye utseende.

For å forstå hvordan mennesker tillegger gjenstander mening, bruker vi sentrale begreper fra forskning på materiell kultur. "Agency" er i utgangspunktet betegnelsen på et samfunnsvitenskapelig konsept som tar for seg menneskelig evne til selvstendig tenkning. I relasjon til vår forskningsoppgave bruker vi begrepet knyttet til objekters virkningskraft og deres psykologiske effekt på mennesket. Dette er et godt utgangspunkt for en videre analyse.

Vi bruker teoriene for å studere og identifisere hvilke former for mening bygningene i regjeringskvartalet tillegges, og hvordan denne meningen uttrykkes.

Bygningene i regjeringskvartalet kan påvirke mennesker til å tenke, handle og uttrykke seg på bestemte måter, men kan også fortolkes som materialiseringer av bestemte ideologier, meninger og idéer. Uansett hvilken sammenheng elementene ses i, er det forståelsen av det materielle som ligger til grunn. Både i forhold til hverandre, og til mennesker. Forholdet mellom gjenstand og menneske utgjøres av fortolkningen. Bygningene kan fungere som symboler, herunder symbolske uttrykk for noe konkret, eller som materielle uttrykk for mer abstrakte konsepter. Bjarne Rogan kaller studier av materiell kultur «Et grenseløst felt på tvers av disipliner og teorier» (Rogan, 2011, s. 317). De teoretiske perspektivene "virkningskraft" og "objektivering" er to mulige måter å tolke materiell kultur på. Denne innfallsvinkelen er ikke en fasit. Kjernen er en oppfatning om at gjenstander kan forstås som mer enn bare en fysisk-teknisk beskaffenhet. I denne semiotiske tilnærmingen av materiell kultur utgjør objektet «en stedfortreder» for et sosiokulturelt meningsinnhold» (ibid, s. 327). Meningene som tillegges er mange forskjellige, og betydningene er dermed en evig dynamisk strøm. Vi tar utgangspunkt i de to teoretiske perspektivene på et relativt generelt grunnlag.

Mange av forskningseksemplene er hentet fra antologien *Materiell kultur & kulturens materialitet* (2011). Dette er et bevisst utvalg, gjort både med hensyn til diskursens lengde, og for å referere til konkret forskning på materiell kultur fra norske fagmiljøer i nyere tid. I innledningen til boken forklarer Saphinaz Amal Naguib og Bjarne Rogan begrepet "agency" som et overordnet teoretisk perspektiv. Gjenstander har i seg en form for "affecting presence", som vil si at tingene kan innta «(...) en posisjon som subjekter, der de tidligere alltid var objekter (Naguib og Rogan, 2011, s.13)".

"Virkningskraft" er betegnelsen på hvordan gjenstander tillegges mening som påvirker menneskenes tenke- og handlingsmønster, således hvordan gjenstandene kan forstås som materialiseringer av abstrakte idéer. Teorien om at alle gjenstander har virkningskraft forklarer også menneskers subjektive relasjon til gjenstandene. Vår oppfatning av teorien går ut på at gjenstandene har en aktiv påvirkning i menneskers liv, dernest på deres tanker, språk og handlinger. Gjenstander har virkningskraft fordi mennesker tillegger dem eller skaper et meningsinnhold som går forbi gjenstandens objektive materialitet.

Antropologen Alfred Gells bok *Art and Agency* (1998) omtales ofte som opphavet til ideen om gjenstanders virkningskraft. Janet Hoskins gjengir Gells teorier i artikkelen «Agency, Biography and Objects» i samlingsverket *Handbook of Material Culture* (2006). Oppsummert kaller hun virkningskraften et «system», der mennesker og gjenstander påvirker hverandre til den grad at kraften virker inn på mennesker tanke- og ageringsmønster. Hun utforsker videre hvordan slik samhandling og påvirkning fungerer. Gjenstandene, som deler av et sosialt system, «(...) have agency because they produce effects, they cause us to feel happy, angry, fearful or lustful (Hoskins, 2006, s.76)». Hoskins refererer i tillegg til antropologen Christopher Steiner. Gjennom ham påpeker hun at virkningskraften ikke kun handler om at ting er «animerte». Gjenstander skaper ikke mening rundt egen eksistens, men er følsomme ovenfor meningene de tillegges. Nettopp denne vage distinksjonen er det menneskene oppfatter som virkningskraft (Steiner, 2011, s. 201, ref. i Hoskins 2006, s.75).

I Gells teori handler virkningskraft altså i all hovedsak om hva gjenstanden i seg selv gjør. Gjenstanders virkningskraft kan oppsummeres i en egenskap gjenstander har fordi menneskene tillegger dem den. Objektivisering er ikke nødvendigvis en motsetning til virkningskraft, men rekkefølgen på påvirkningen er annerledes. Kulturens materialitet har i objektiviseringen forutsetninger om skiftende forhold mellom materie og menneske.

9.1 Bygningenes estetiske, arkitektoniske og kunstneriske verdi

Kun sett ut ifra et estetisk og arkitektonisk perspektiv, kan regjeringskvartalet beskrives som brutalt massive bygninger i grå betong. Det er derfor interessant å se hvordan teoriene om virkningskraft og objektivisering har kunnet bli knyttet opp mot tolkningen av regjeringskvartalet som sted både før og etter 22.juli. Bygningene kan sees som en del av identiteten, eller muligens heller, en forankring av ideene om sosialdemokratiet og Norge som nasjon. Den kollektive forståelsen av bygningene kan dermed også forstås som en materialisering av disse ideene.

Teorien om at ideer objektiviseres i bygninger og at bygninger materialiserer idéene, tydeliggjøres særlig når bygningene blir satt i sammenheng med maktarkitektur og Norges stolte sosialdemokratiske tradisjon. På en slik måte kan objektivisering skape identitet. Fra et bevaringsperspektiv er det lettere å overbevise meningsmotstanderen om vern av symbolet på sosialdemokratiet og Norges maktsentrum enn den brutalt massive bygningen vi tidligere

beskrev. Dersom det derimot er hensiktsmessig å rive bygningene kan man trekke fram bygningenes utdaterte arkitektoniske form og kunstneriske mangler. Bygningenes estetiske, arkitektoniske og kunstneriske verdi kan slik sett forklares ved hjelp av meningen man tillegger dem.

Med teoriene som utgangspunkt er «stedets virkning» neste steg i analysen av regjeringskvartalets estetiske funksjon. Å skille mellom det som skaper virkningen på menneskene som opplever stedet, og det som objektiveres i bygningene er vanskelig. Arkitekturhistorien til bygget, med henblikk på Viksjøs arkitekturarbeid er en av kreftene som påvirker oss. Samtidig hører assosiasjonene for mange til minnene om terrorangrepet. Disse minnene kan både være i form av de personlige assosiasjonene, og den kollektive forståelsen av hendelsen som nasjon, der objektenes konnotasjon er skapt i fellesskap. Virkningskraften til terroren er ikke konstant, men avhengig av hvem man spør. En sammenheng mellom stedets historie, og stedets funksjon knyttet til personlige assosiasjoner kan derfor utgjøre virkningskraften til regjeringskvartalet som sted.

9.2 Den nye planens mulige påvirkning

De nye arkitektens forslag endrer regjeringskvartalets fremtoning. Stedet vil være det samme sett fra et geografisk synspunkt, men endres i estetikk. Nybyggingsprosessen har foreløpig ikke vist resultater store nok til å kunne analyseres i seg selv. Vi har derfor tatt utgangspunkt i plantegningene for å analysere hvordan det nye regjeringskvartalet vil påvirke omgivelsene og oppleves. Vi håper å finne ut hvorvidt sikkerhetsperspektivet, til tross for Stoltenbergs håp, har blitt lagt større vekt på enn åpenhet og estetikk i de nye byggene som vil forme regjeringskvartalets stedsfølelse.

9.3 Vakker, verdig, vennlig og varig

Prosjektgruppen Adapt forklarte sine arkitektoniske grep slik:

Regjeringskvartalet skal være Norges fremste beslutningsmaskin: En effektiv, velfungerende, kompakt og attraktiv arbeidsplass. Samtidig skal den føles som en naturlig forlengelse av byen – et sted hvor byens innbyggere har lyst til å være, med nye byrom, parker, besøkssteder og caféer. -Vi har utviklet Adapt ut ifra ordene vakker, verdig, vennlig og varig. Vi ønsket å designe regjeringskvartalet et attraktivt område for folk å reise til, som formidler norske verdier som åpenhet, og som en god og inkluderende arbeidsplass. I tillegg er det viktig at løsningene tåler tidens tann (Asplanviak.no, 17.04.18).

Team Urbis egen beskrivelse av arkitekturen kan i utgangspunktet tolkes i favør for Stoltenbergs åpenhetsperspektiv.

Da prosjektgruppens beskrivelse og deres målsetning for kvartalet som skal oppleves som en naturlig forlengelse av byen, er det naturlig å videre drøfte sikkerhetsperspektivet, med hva som er utført, og muligens planlagt utført av sikringstiltak i regjeringskvartalet. Til slutt vil vi kort konkludere hva vi anser for å være det vinnende perspektivet i diskursen, rent fysisk. Først er det på sin plass å komme med en definisjon av det velbrukte, men noe diffuse begrepet "sårbarhet".

10.0 Begrepsdefinisjon

Begrepet "sårbarhet" er definert i boken *Samfunnssikkerhet – Beskyttelse mot tilsiktede uønskede handlinger – Terminologi* () som: "(...) manglende evne til å motstå en uønsket hendelse eller å opprette ny stabil tilstand dersom en verdi er utsatt for uønsket påvirkning (Kommunal- og moderniseringsdepartementet m.fl., 2014, s.2, ref. NS5830, 2012)."

11.0 Resultat og analyse av planlagte sikkerhetstiltak

11.1 Omlokalisering

I kjølvannet av de omfattende skadene på Regjeringskvartalet, da særlig Høyblokken, S-blokken, R4 og Y-blokken ble flere av departementene omplassert i erstatningslokaler, og midlertidige sikkerhetstiltak innført. Tidligere kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner, ga i en kronikk i Aftenposten ved gjenåpningen av Høyblokken i april 2015 uttrykk for at løsningene "(...) ikke er gode (Sanner, 2015)", og at en gjenforening av departementene ville åpne byrommet og gi rom for integrerte sikkerhetstiltak i kvartalet, med det for konsekvens at forskuttering i form av midlertidige sperringer og bommer ikke ville være nødvendig. Sanner understreket at det er svært viktig for Regjeringen at det nye kvartalet fremstår "(...) åpent, trygt og inviterende (ibid, 2015)", og hevdet at disse kjerneverdiene ikke virket motstridende til de fastsatte sikkerhetskravene. Vi har ikke lyktes i å bringe på det rene hvorvidt alle de opprinnelig berørte departementene er samlokalisert per dags dato.

Statsrådets formuleringer gjenspeiles tydelig i vedtaket av den statlige reguleringsplanen for nytt regjeringskvartal av Kommunal- og moderniseringsdepartementet datert 10.02.2017. Hovedtrekkene i reguleringsplanen er å legge til rette for moderne, effektive og sikre kunnskapsarbeidsplasser, samt sørge for at kvartalet blir en åpen og levende del av byen. Tilgjengelighet for gående og syklende trekkes frem som et ideal av betydning, og sikkerheten skal kunne ivaretas på diskrete premisser for ikke å virke ødeleggende på

byrommet (Regjeringen.no, 2017).

11.2 Prinsippplanen

11.2.1 Grunnsikring og inspirasjonskilder

Grunnsikring er definert som ”(...) de skjermingstiltak som skal kunne møte en normalsituasjon, (...) et sett av minstekrav til standarder for sikring av verdier som informasjon, bygninger, objekter og mennesker (Kommunal- og moderniseringsdepartementet m.fl., 2014, s. 2).” Prinsippplanen fremhever at sikkerhetsløsningene skal bidra til estetisk oppgradering, samtidig som det sikres tilfredsstillende skjerming og trafikal tilgjengelighet. Disse skal, i den grad det er mulig, innbefattes i planarbeidet for fremtidige utvidelser av gågater i sentrum (ibid, 2014, s.7).

Det legges stor vekt på såkalt ”integrrert sikkerhet”, tiltak som fungerer som en del av et enhetlig fysisk miljø. Dette kan eksempelvis være, slik en har sett i London, skjulte anretninger i byromsmøblement og gateprofiler. I Washington er det egne designprogrammer knyttet til utforming av terrorsikre gatemøbler (ibid, 2014, s.10)

Forbildene for grunnsikringsstudiene presentert i prinsippplanen er regjeringskvartalene i Berlin og London. Hva gjelder Berlin ble mye bygget nytt i forbindelse med gjenforeningen av Tyskland, mens Whitehall som administrativt sentrum i London er en del av en av byens hovedfartsårer, gate nr. A3212, som løper langsmed Themsen og fungerer som knutepunkt mot Vauxhall og Battersea Park på andre side av elven (Google Maps, 2018).

Av analyser i arbeidet med prinsippplanen sluttet det at regjeringskvartalene i Berlin og London deler flere fordelaktige kjerneverdier til inspirasjon. Det er lagt til rette for åpenhet med svært få sperrede soner, regjeringsområdene er en del av de turistbefengte strøkene i nrområdet med millioner av besøkende årlig og de benytter seg av diskrete sikringstiltak med høy estetisk og materiell kvalitet. Kvartalene anses å være gode forbilder for den norske ekvivalenten, da det til tross for betydelig differanse i skala og dimensjonering mellom regjeringsbyggene er liknende lokalisering av sentrale styringsfunksjoner i alle (Kommunal- og moderniseringsdepartementet m.fl., 2014, s. 32).

11.3 Ønske om samlokalisering

Prinsippplanen presenterer flere fordelaktige argumenter for en samlokalisering av hovedtyngden av departementene i regjeringskvartalet, ikke ulikt Sanners formuleringer. POD, PST og Oslo Politidistrikt utformet i fellesskap en gradert rapport vedrørende sikkerhetsmessige vurderinger i forbindelse med gjenoppbyggingen av regjeringskvartalet. Etter rapportens konklusjon gir samlokalisering mulighet for ”robuste og ensartede sikringstiltak”, samt at det skaper en gunstig synergieffekt (ibid, 2014, s.17). Fordelene ved en samlokalisering fordrer imidlertid tilstrekkelig grunnsikring, herunder trafikkregulerende tiltak for å minimere risiko og forhindre potensielle trusselscenarioer som kan volde skade. Etter hva som fremkommer av rapporten vil kvartalet fortsatt være stengt for trafikk, dog skal det gjøres estetiske forbedringer av sperremateriale (jf. Jersey-barrierene som ikke anses å være av tilstrekkelig kvalitet hverken sikkerhetsmessig eller estetisk) (ibid, 2014, s.15). Sikkerhetstiltakene i det nye regjeringskvartalet må dessuten tilstrebe å være av slik art at Ring 1, Møllergata og Akersgaten kan holdes åpne for å sikre et funksjonsdyktig sentrum og motvirke at området reduseres til en kontorørken (ibid, 2014, s.53).

11.4 Materialvalg

I desember 2017 gikk Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti sammen for å fremme et dokumentforslag om at basisproduktet i det nye regjeringskvartalet skal være trevirke (Haugan, Bjørn, 2017). De fire partiene har sammen flertall på Stortinget. Partilederne vektla i forslaget at trevirke er et klimavennlig alternativ, og en råvare en har gode tradisjoner for å benytte seg av i byggeprosesser i Norge (ibid, 2017). 12. april 2018 gikk avdelingsdirektør Morten Dybesland i Statsbygg ut i Byggfakta og nyanserte realitetspotensialet i forslaget. Krysslimt massivtre ble i tester funnet sikkert hva gjelder eksplosjoner på en viss avstand, mens robustheten ved nære ladninger og beskytning fra automatvåpen var lav. Vegger i massivtre måtte etter testresultatene være av “ekstremt tykk” art for å oppfylle nødvendige sikkerhetskrav, i en slik grad at mengden treverk ville være “uhensiktsmessig” (Bolin, Therese, 2018). Miljøvennlig lavkarbonbetong fremstod derimot like sikkert i disse kategoriene som vanlig betong. Dybesland uttalte i artikkelen at: “Vi kommer til å bruke masse betong i regjeringskvartalet, og masse stål, men også tre der det er funksjonelt (ibid, 2018).” Det gjenstår dermed å se hvor fremtredende trevirke blir som materiale i det nye kvartalet.

11.5 Integrert sikringsdesign

På tross av manglende informasjonsgrunnlag vedrørende konkrete sikkerhetstiltak, er det relevant å gi en kort redegjørelse av tendensene som tegnes opp for integrert sikringsdesign, da disse grepene trolig også vil finne vei til det nye regjeringskvartalet og nærliggende gater. Det viktigste sårbarhetsreducerende tiltaket er å ”(...) sikre størst mulig avstand og etablere en fysisk kjøretøybarriere (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, m.fl., 2014, s.27) .”

Om en ser til terrorangrepene på Promenade des Anglais i Nice i juli 2016, og ved julemarkedet på Breitscheidplatz i Berlin desember samme år, er lastebilen eller bilen i seg selv blitt et foretrukket våpen for terrorister, og den innbefatter ikke lenger kun den tradisjonelle bombetrusselen. Ved å etablere fysiske sperringer skapes gode, preventive tiltak både mot bilbomber og vilde påkjørsler av større folkemengder.

Her er det naturlig å trekke frem såkalt ”flerfunksjonelle” bymøbler, som videre inngår i det britene karakteriserer for ”resilient design”, møbler hvis materialvalg og utforming i bybildet gjør at de fungerer som sperreanordninger i seg selv (ibid, s. 32).

Til forskjell fra Jersey-barrierenes grå, industrielle betonguttrykk, kan et flerfunksjonelt møbel eksempelvis være en benk bestående av en betongkloss kledt i trepanel, hvor det tilføres mer- og nytteverdi til det aktuelle området, uten at det fremstår brutalistisk eller blir et urovekkende element. Integrert sikringsdesign begrenser seg ikke kun til bymøbler, men omfatter også forhåndsgodkjent sikkerhetsmateriell som blomsterkasser og sykkelstativer. Stedenes arkitektoniske profil og antikvariske verdi skal i størst mulig grad representeres gjennom designet (ibid, 2014).

Figur 2 - eksempel på flerfunksjonelt bymøbel
(Kommunal- og moderniseringsdepartementet, m.fl., 2014)

Grunnet streng informasjonsgradering er det vanskelig å forskuttere den fremtidige sikkerhetssituasjonen i regjeringskvartalet, og da bygningsprosessen enda ikke er igangsatt, svært vanskelig å si hvilke sikringslementer som vil være fremtredende i og rundt bygningsmassen.

Det som er tydelig er at regjeringskvartalene i Berlin og London er inspirasjonskilder til byplanleggingsarbeidet rundt nybygget i Oslo, og problematikk rundt trafikal tilgjengelighet versus grunnsikring tas på alvor. Det ligger også an til at størsteparten av de i dag spredte departementene vil samlokaliseres i et nytt kvartal. Fokuset på integrert sikringsdesign en ser manifestere seg langs traséen på Karl Johan i form av blomsterpotter i betong, vil mest sannsynlig også finne vei til regjeringskvartalet, dog er det uvisst hvilken form dette her vil innta.

11.6 Diskusjon

I en komparativ analyse av de estetiske og sikkerhetsmessige hensynene en tar i forbindelse med prosjekteringen og utformingen av det nye regjeringskvartalet, synes det forebyggende sikkerhetsperspektivet å vinne frem. Det må naturligvis stilles visse krav til risikoreducerende tiltak i forbindelse med et så symboltungt bygg, dog vil dominerende materialer i form av stål og betong fremfor mer organiske alternativer, samt fokuset på grunnsikring og kjøretøyavstand kunne vanskeliggjøre positiv objektivisering og skape et inntrykk av et festningslignende maktsentrum.

12.0 Konklusjon

I innledningen til prosjektoppgaven stilte vi spørsmål om hvorvidt Stoltenbergs utsagn om ”mer åpenhet og mer demokrati” gjenspeiles i samfunnsdiskursen og den estetiske profilen til et nytt regjeringskvartal (på bakgrunn av vinnerforslaget). Umiddelbart etter terrorangrepet var det ikke et veldig tydelig meningsinnhold i media, fokuset var mer på regjeringskvartalet som akutt terroråsted. Etter hvert kom et tydeligere meningsinnhold frem i media og i flere av innleggene i debatten gjenspeiles verdiene i Stoltenbergs utsagn, flere tar til orde for åpenhet og fokus på byutvikling. Sikkerhetsaspektet er også en viktig del av diskursen og gjennom vår forskning mener vi at vi med rette kan si at debatten har vært preget av en diskursiv kamp mellom fokus på åpenhet og byutvikling og fokus på sikkerhet. Selv om en ser tendensen til en diskursiv kamp er det viktig å påpeke at det finnes de som mener at de to fokusområdene ikke er motstridende og fint kan kombineres.

Hva gjelder regjeringskvartalets estetiske profil i relasjon til nødvendige sikkerhetstiltak, peker mye mot at det vil hente inspirasjon fra internasjonal, sikkerhetspolitisk diskurs, jf. Graham og Sorkins diagnostisering av storsamfunnets reaksjon på terrorfrykt, og vektlegge idealet om kjøretøyavstand fra bygningene i form av sperringer. Integrert sikkerhetsdesign er implementert i flere europeiske storbyer (også Oslo), og det gjenstår å se hvor vellykket integreringen blir om noen sikringselementer av denne typen etableres i nær relasjon til det nye regjeringskvartalet. Vi står i fare for å få et inngjerdet politisk maktsentrum.

Det overordnede spørsmålet vi som samfunnsborgere generelt, og unge osloborgere spesielt må stille oss selv er hvilket byrom vi ønsker oss i fremtiden. Er det verdt det å ofre åpenhet og tilgjengelighet i bytte mot kontroll og sikkerhet? Vi mener dette ikke er tilfelle. I Norge er frihet og tillit høyt skattede verdier vi må verne om, og samfunnet vil miste egenart om vi henfaller til mistenkeliggjøring og sikkerhetstiltak av orwellske proporsjoner. Selv om dette på nåværende tidspunkt ikke er tilfelle, og det er positivt at myndighetene er problemstillingen bevisst, kan vi ikke tillate oss å bli passive tilskuere til utformingen av vårt eget samfunn.

13.0 Bibliografi

Forsidebilde:

Forside: Øijord, Thomas Winje / Scanpix (2011), *Terror rammer Norge*, [digitalisert bilde].

Tilgjengelig fra: www.tv2.no/a/3850519/, [Hentet 18.04.18]

Figurer:

Figur 1: Statsbygg (2016), *Bygg 5* [digitalisert bilde]. Tilgjengelig fra:

<<http://www.statsbygg.no/Prosjekter-og-eiendommer/Byggeprosjekter/Regjeringskvartal-nytt/Konkurransen/adapt/>>, [Hentet 18.04.18]

Figur 2: Kommunal og moderniseringsdepartementet m.fl. (2014) *tittel ukjent*, [digitalisert bilde]. Tilgjengelig fra:

<http://ann.milli.no/byplanoslo/Prinsipplan_Oslo%20sentrum_gatebruk_og_grunnsikring.pdf> [Hentet 18.04.18]

Litteratur og nettbaserte kilder:

Asplan Viak (2017) *Konkurransen om Regjeringskvartalet er avgjort – nå begynner jobben* [Internett]. Oslo: Asplan Viak. Tilgjengelig fra:

<<https://www.asplanviak.no/aktuelt/2017/09/27/vi-vant-regjeringskvartalet>> [Lest 10.04.18].

Bolin, T. (2018). *Et regjeringskvartal i bare tre er urealistisk*. [Internett], 12.04.18, ByggFakta. Tilgjengelig fra: <<https://www.byggfakta.no/et-regjeringskvartal-i-bare-tre-er-urealistisk-122280/nyhet.html>> [Hentet 18.04.18].

Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, s.35-83

Buanes, F. (2014). *En form for asymmetrisk krigføring*. [Internett], 10.07.14, Bergens Tidende. Tilgjengelig fra: <<https://www.bt.no/nyheter/okonomi/i/G0WdV/--En-form-for-asymmetrisk-krigforing>> [Hentet 18.04.18].

Døvik, O. and Vignæs, M. (2018). *Regjeringen vil ikke bevæpne politiet*. [Internett], 03.02.18, NRK. Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/norge/regjeringen-vil-ikke-bevaepne-politiet-1.13897826>> [Hentet 18.04.18].

Espedal, Jan T. (2011) *Stengt uten diskusjon*. Aftenposten [Internett], 13.10.

Tilgjengelig fra: <<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/kJOek/Stengt-uten-diskusjon>> [Lest 07.04.18].

Fredriksen, Kristin. (2008): *Hva slags Norge? : En idéanalyse av to regjeringserklæringer* [masteravhandling]. Oslo: Universitetet i Oslo

Google.com. (2018). A3212. [Internett] Tilgjengelig fra:

<<https://www.google.com/maps/place/A3212,+London+SW1P+3JX,+UK/@51.485882,-0.1520848,17z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x48760522648f7cb9:0xeafdb4a0cc353841!8m2!3d51.485882!4d-0.1498961>> [Hentet 18.04.18].

Grue, Jan (2018): *Diskurs*, SNL.no, [Internett], 12.01.18. Tilgjengelig fra:

<www.snl.no/diskurs/> , [Hentet 18.04.18].

Haugan, B. (2017). *Sp, KrF, Ap og SV vil bygge regjeringskvartalet i tre*. [Internett],

20.12.17, Vg.no. Tilgjengelig fra: <<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/ddlVXA/sp-krf-ap-og-sv-vil-bygge-regjeringskvartalet-i-tre>> [Hentet 18.04.18].

Hoskins, J. (2006). «Agency, biography and objects». I: Tilley, C., Keane, W., Küchler S., Rowlands, M. og Spyer, P. (red.): *Handbook of Material Culture*. London: Sage publications, s. 74-84

Jensen, V, m.fl. (red.). (2017). *The City Between Freedom and Security*. Birkhäuser, s.11.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2017). *Vedtak av statlig reguleringsplan for nytt regjeringskvartal*. [Internett], 10.02.17, Regjeringen.no.

Tilgjengelig fra: <<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/vedtak-av-statlig-reguleringsplan-for-nytt-regjeringskvartal/id2538263/>> [Hentet 18.04.18].

Kommunal- og moderniseringsdepartementet m.fl. (2014). *Oslo sentrum - gatebruk og grunnsikring*, s.2-32. Tilgjengelig fra:

<http://ann.milli.no/byplanoslo/Prinsipplan_Oslo%20sentrum_gatebruk_og_grunnsikring.pdf> [Hentet 18.04.18].

Lamark, Ingrid. (2017): *Besværlige blokker: Forhandlinger om stedets betydning i debattene om Regjeringskvartalet etter 22. juli* [masteravhandling]. Oslo: Universitetet i Oslo

Moxnes, Agnes (2015): *Demokrati eller sikkerhet?* [Internett], 25.03.15, NRK.

Tilgjengelig fra: <[https://www.nrk.no/ytring/demokrati-eller-sikkerhet - 1.12277573](https://www.nrk.no/ytring/demokrati-eller-sikkerhet-1.12277573)> [Hentet 08.04.18].

Naguib, S.-A. og Rogan, B. (2011). «Materiell kultur og forskning på tvers: En introduksjon». I: Naguib, S.- A. og Rogan, B. (red.) *Materiell kultur og kulturens materialitet*. Oslo: Novus forlag, s. 9-18.

NTB (2011): *Uviss status for regjeringskvartalet*. Klassekampen, 27.07.2011, s.9

Redaksjonen Aftenposten (2011): *Vurderer å rive høyblokken*. Aftenposten, 24.07., s.24

Rogan, B. (2011) «Et faghistorisk etterord om materiell kultur og kulturens materialitet». I: Naguib, S.-A og Rogan, B. (red.) *Materiell kultur og kulturens materialitet*. Oslo: Novus Forlag, s. 313-381.

Sanner, Jan Tore (2015): *Regjeringskvartalet: Hvordan skaper vi åpent og levende bymiljø, samtidig som sikkerheten ivaretas?* Aftenposten [Internett], 12.04.15. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/88a1/Regjeringskvartalet-Hvordan-skaper-vi-اپent-og-levende-bymiljo_-samtidig-som-sikkerheten-ivaretas > [Lest 07.04.18].

Sexton, E. (2016). *Asymmetrical warfare*. [Internett], udatert, Encyclopedia Britannica.

Tilgjengelig fra: <https://www.britannica.com/topic/asymmetrical-warfare> [Hentet 18.04.18].

Statsbygg, (u.å.) *Nytt regjeringskvartal* [Internett]. Oslo: Statsbygg Tilgjengelig fra:

<<http://www.statsbygg.no/Prosjekter-og-eiendommer/Byggeprosjekter/Regjeringskvartal-nytt/>> [Lest 10.04.18].

VG (2012) Sikkerhet viktigst for departementenes ansatte. VG [Internett],03.02. Tilgjengelig fra: <<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/sikkerhet-viktigst-for-departementenes-ansatte/a/10077659/>> [Lest 08.04.18].

Voxpublica.no (2011): *Vårt svar er mer demokrati, mer åpenhet og mer humanitet. Men aldri naivitet*, [Internett], 24.07.11. Tilgjengelig fra: <<https://voxpublica.no/2011/07/vart-svar-er-mer-demokrati-mer-åpenhet-og-mer-humanitet-men-aldri-naivitet/>> , [Hentet 18.04.18].